

● Faglig snakka

Sveits: Selv om mye er felles mellom Norge og Sveits, er også mye ulikt.

Foto: Fesus Robert Kavita / Mostphotos

Hva vi kan lære av Sveits

Norge og Sveits har mye til felles; grasland, fjell og utmark og melk som historisk og kulturell bærebjelke i lokal økonomi og tradisjon. Sveits har fått mye fokus de siste årene gjennom et flott landskap, høy seterandel og sterke merkevarer, delvis presentert av et jodlende folk i folkedrakt der hele landsbyen feirer kyrnes hjemføring fra setra.

Her har vi definitivt noe å la oss inspirere av, særlig i en tid der det er rom for å øke fôrproduksjonen, gjengroingen øker, samtidig som markedet stagnerer. Riktignok har Sveits lengre sesonger og tar flere grashøster, slik at det er lettere å holde en høy andel sveitsisk fôr for bl.a. melkekyr, som oppgis å ha 92 prosent forandel på egne ressurser.

Men det er bratt og smått i mange av deres kantonene også, der gjennomsnittsbetsetningen er på 26 kyr og den varierer mellom 13 og 37 dyr fra den største til den minste kantonen. Snittleveransen per melkebruk er 170 tonn, mens kua yter 6 300 liter i året. Dermed ligner Sveits mye på Norge, selv om vår ytelse er noe høyere.

Men alle likheter til tross, det er noen vesentlige forskjeller mellom Norge og Sveits, også. Sveits har over 200 innbyggere per km², mens Norge 16. Sveits har 0,5 melkebruk per km², Norge 0,03. Dessuten ligger Sveits midt i Europa, der vestlige deler er vant til å selge til Frankrike, mot Nord går varene til Tyskland,

Inspirasjon

«Og den sveitsiske inspirasjonen trenger vi, nå som vi skal styrke Fastlands-Norges produksjon og bli mindre oljeavhengige.»

Christian Anton Smedshaug

Christian Anton Smedshaug er daglig leder i AgriAnalyse og arbeider bredt med spørsmål knyttet til økonomi, utvikling og spørsmål knyttet til verdikjeden for norsk jordbruk.

mot Sør til Italia og mot Øst er Østerrike et mulig marked. Norge på sin side har kun landgrense mot øst og der er det ingen store byer, men stort sett skog og vidde, bortsett fra i Nord mot Kola. Men der har handelen ikke vært stor og stabil siden pomortiden, dvs. før den russiske revolusjon i 1917.

Selv om Sveits har mange vellykkede eksportprodukter, og da særlig ost, har importen av ost økt fra 40 000 tonn til nær 60 000 tonn siden 2006, mens eksporten har økt fra 55 000 til drøye 70 000 tonn. Fortsatt er eksporten høyere enn importen, men nettoimporten er fallende, dog selger sveitserne dyrere ost enn den osten de kjøper inn fra andre land.

Nå er det særlig Gruyère-osten fra den fransktalende delen av Sveits som øker og lykkes godt i både det nasjonale og globale markedet. Den «gamle» storheten Emmentaler, derimot sliter med fallende volum. På mange måter er den et offer for egen suksess, ved at den blir kopiert verden rundt og dermed ikke lenger framstår som like unik og eksklusiv.

Likevel er det en del å bli inspirert av med tanke på virkemidler som virkemidler som fremmer opprettholdelse av arealer, biodiversitet og størst mulig arealutnyttelse. SMIL og RMP utgjør en andel på rundt 3 prosent av de norske tilskuddene i 2019, mens i Sveits utgjør tilskuddene målrettet mot biologisk mangfold alene 12 prosent. Riktignok har

denne svært målrettede støtten gitt et omfattende og byråkratisk kontroll- og rapporteringssystem, men ulempene for bonden oppveies av fordelene, dvs. omfanget av støtten.

Og samfunnet er villig til å betale. I 2017 gikk 5,3 prosent av det føderale budsjettet for å støtte sveitsisk jordbruk, dvs. 3,7 milliarder sveitserfranc, eller om lag 34 milliarder norske kroner. Og det finnes også noe tilskudd i kantonene i tillegg (Sveits er en føderalstat med 26 kantoner), særlig knyttet til investering. Til sammenlikning bruker Norge 1,1 prosent av statsbudsjettet, eller 16 milliarder kroner, til gjennomføring av jordbruksavtalen. Nå er vårt statsbudsjett noe større grunnet at mer finansieres sentralt gjennom staten i Norge, men BNP per person er omtrent likt i Norge og Sveits, så ellers er det rimelig sammenliknbart.

Og den sveitsiske inspirasjonen trenger vi, nå som vi skal styrke Fastlands-Norges produksjon og bli mindre oljeavhengige. Dessverre går det feil vei. Underskuddet på varehandelsbalansen for Fastlands-Norge var -253 milliarder i fjor og går mot -280 milliarder i år. All produksjon må styrkes og jordbruken er en viktig del av omstillingen.

Sveits prioriterer landbruk høyt, med stor vekt på kombinasjonen fellesgoder og landskapskvaliteter kombinert med høykvalitetsoster. En strategi det er vanskelig å kopiere, men lett å inspirert av.